

เรื่องสั้น

ดักไซแห้ง*

ประภาศ ปานเจียง

แดดก่อนเที่ยงของวันนี้ร้อนระอุเหมือนกับทุกวันที่ผ่านมาตั้งแต่ฤดูไถนย่างเข้ามาแล้ว นิกไถนวนเวียนอยู่ในบึงนั้นตั้งแต่เช้า เสียงสังวว์ เข้าๆ แฉง ๆ ลง ๆ ดังไม่ขาดระยะ บางครั้งก็รวมด้วยเสียง

ไม่เรียวที่เขาหวดลงบนแผ่นหลังของวัว วัวไถนาของเขาคุ่นั้นเรียกตามลักษณะสีของมันว่าอ้ายยางสาตและอ้ายโหนดเพราะมันทั้งสองนั้นแหะที่ทำให้กรอบคร้วของนิกมีข้าวกินมานานนักหนาแล้ว

เรื่องสั้นชนะการประกวดรางวัลที่ 2 ในงาน "วาดฝันฝันกวี" ของชมรมวรรณศิลป์ จุฬาฯ ร่วมกับชมรมวรรณศิลป์ธรรมศาสตร์ ผู้แต่งเป็นนักศึกษารุ่นปีที่ 4 วิชาเอกภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

จากห้วงงานด้านนี้ไปยังห้วงงานอีกด้านหนึ่งวนเวียนอยู่อย่างนั้น ทั้งบึงเกือบจะเป็นซีโกลมตอยู่แล้ว อ้ายกลางสาดและอ้ายโหนดพร้อมใจกันออกแรงไปเรื่อย ๆ บางครั้งมีจิ้งหรีดและต๊กแตนเดินออกมาจากก้อนดินที่กำลังจะกลบเพราะการทำหน้าที่ของหัวหมู เมื่อซีโกลมตสุดท้ายของนาบึงนั้นกลบลงไปแล้วนั้นก็ปลดแอกออกจากคอวัว แล้วจูงมันทั้งสองตัวไปต้อนน้ำในคลองซึ่งกำลังจะแห้งขุดหมดสายในไม่นานนี้ ถ้าฝนท่าใหญ่ยังไม่แห่งกันลงมา แล้วผู้มันไว้ได้ต้นหญ้าใหญ่ริมคลอง เพื่อให้มันได้อนรุ่มหายเหนื่อย

2

“แกไถแล้วหรือป่าว” บ้าเอียดถามลูกชายคนเดียวของแกมาจากบนเรือนเมื่อเห็นนิกแบกคันไถมาวางไว้ใต้ถุนบ้าน

“ครับ” ลูกชายตอบโดยไม่ได้หันไปดูแม่

“ไปอาบน้ำซะ จะได้กินข้าวเที่ยงพร้อมกัน”

“เดี๋ยวก่อนแม่ ขออืดหลังหายเหนื่อยก่อน” นิกบอกแม่พร้อมกับปลดผ้าโพกหัวออกแล้วเอนตัวนอนลงบนแคร่ไม้ไผ่ใต้ถุนบ้าน

นิกถึงนาสิบห้าไร่ที่เพิ่งไถเสร็จไปได้เพียงสองสามบั้ง กว่าจะไถคะหมดแล้วต้องไถแปรอีก รวมทั้งหว่านให้เสร็จด้วยคงใช้เวลาอีกเกือบเดือน ซึ่งเป็นหน้าที่ของเขาทั้งหมด เมื่อครั้งบิกกลายเป็นไถสองคนลุงนวมผู้เป็นพ่อพอได้ผลัดเปลี่ยนกัน แต่มกปีนี้ลุงนวมต้องอุปสรรคโรคภัยคุกคาม ประกอบกับวัยของแกที่เลยหกสิบมาหลายปีแล้ว ไม่มีเรี่ยวแรงพอที่จะลงไปจับหางยามไถนาได้อีก แกทำได้เพียงแต่คอยตัดหญ้าเลี้ยงวัวเท่านั้น ภาระหนักในการเลี้ยงครอบครัวทุกวันนี้ตกเป็นหน้าที่ของนิกผู้เป็นลูกชายคนเดียวของครอบครัว

อีกสิบห้าวันเท่านั้นที่นิกต้องไปคัดเลือกอาหารที่อำเภอ นิกถึงเรื่องนี้แล้วเขาคิดหัวใจไม่ได้ ถ้าเขาเกิดติดทหารขึ้นมาใครจะเป็นผู้เกี่ยวข้าวเมื่อฤดูเก็บเกี่ยวมาถึง ลำพังลุงนวมกับบ้าเอียดสองคนคงทำไม่ไหวแน่ นี่คือปัญหาที่เขาต้องขบคิดมาหลายวันแล้ว อยว่าแน่จะไปเกณฑ์ทหารที่ต้องจากบ้านไปไกลเลยเพียงแต่เขาจะเข้าวัดเป็นนาคเพื่อเตรียมตัวที่จะบวชก็ยังไม่เวลา

เพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกันเข้าวัดไปนอนท่องเจ็ดตำนานอยู่หลายคนแล้ว แต่อย่างไรเสียถ้าเขาไม่ติดไปเกณฑ์ทหารเมื่อหว่านข้าวเม็ดสุดท้ายลงในนาแล้วนิกคิดว่าตัวเองจะบวชให้พ่อแม่ได้เห็นชายผ้าเหลืองสักพรรษาหนึ่ง ก่อนที่รวงข้าวจะสุกหรือหน้าเก็บเกี่ยวจะมาถึง ก็คงออกพรรษาเสียก่อน

3

เสียงรถเครื่องดังมาจอดอยู่หน้าบ้าน บ้าเอียดซึ่งนั่งอยู่ใต้ถุนบ้านละมือจากเสื่อที่กำลังสานอยู่ชะงัดมองไปที่ต้นเสี้ยนนั้น ชายวัยกลางคนนุ่งกางเกงขายาวสีดำ สวมเสื้อแขนยาวสีขาวสามรอกเท้าผ้าใบสีน้ำตาล รูปร่างสูงใหญ่ลึงพุงนิดหน่อย...

คุณสุวรรณไม่ใช่คนในหมู่บ้านหนองควายแหแต่ใคร ๆ ในหมู่บ้านนี้มักรู้จัก เพราะเป็นเพื่อนของจำนอม มักจะมาบ้านหนองควายแหกับจำนอมบ่อยครั้ง ชาวบ้านที่รู้จักคุณสุวรรณรู้แต่เพียงว่าคุณสุวรรณทำงาน รพ. บ้านอยู่ในตัวอำเภอ

“ปีนี้ไถนิกมันครบเกณฑ์ทหารไม่ใช่หรือ” คุณสุวรรณถามลุงนวมหลังจากที่คุยเรื่องอื่นมายาวพอสมควร

“ใช่” ลุงนวมตอบแล้วถอนหายใจเสียดใจใหญ่ “กลัวมันจะติดอยู่เหมือนกัน”

“เอาอย่างนี้มียลละน้ำนวม น้ำนวมเอาเงินให้ผมสักห้าพัน ผมจะเอาไปให้นายเขาสอดให้ไถนิกจับฉลากค่าจะได้ไม่ติด ผมทำมาแล้วเมื่อปีที่แล้วไถนวยลูกน้าพร้อมที่ควนโหมด ของไถนวยนายเขาเอาตั้งหกพันเชียวนะ” คุณสุวรรณพูดด้วยน้ำเสียงและท่าทางเอาจริงเอางัง

“ผมจะเอาเบี้ยมาจากไหนตั้งห้าพัน ไม่ใช่บ่อย ๆ ให้ไถป่าวมันจับฉลากไปเถอะ อาจจะได้ฉลากดำ”

“เอาอย่างนี้นะน้ำนวมเมื่อน้ำนวมเอาเงินให้นายเขาแล้วถ้าไถนิกมันจับได้ฉลากแดงอีกผมจะเอาเงินมาคืนน้ำนวม” คุณสุวรรณยังพูดด้วยน้ำเสียงจริงจังเหมือนเดิม

คุณสุวรรณขับรถเครื่องกลับไปแล้วแต่ทั้งปัญหานั้นหนังกวางไว้ให้ลุงนวมได้ครุ่นคิด... ถ้าลูกชายแยกติดทหารเมื่อถึงฤดูข้าวสุกใครจะช่วยเก็บเกี่ยว รวงข้าวไม่ยับ

เต็มทุกบึงนาแต่ละบึงหรือ ถ้าवानเขาช่วยเก็บแล้วใครจะขนเรียงข้าวขึ้นรวม ลำพังเรี่ยวแรงของแกหาบเรียงข้าวข้างละสิบเรียงก็ไม่ไหวเสียแล้ว ที่สำคัญถ้าลูกชายติดทหารปืนนี้ก็คงไม่ได้บวชเรียนอีก เวลาที่แกจะได้สะพายบาตรเดินเคียงข้างบ่าเอียดซึ่งทูนผ้าไตรไว้บนหัวเมื่อหน้าครอบครัวโบสถ์ก็ยัดออกไปอีก ความหวังที่แกจะได้เห็นชายผ้าเหลืองของลูกชายในปีนี้ก็เหือดหายไป และที่สำคัญที่สุด นึก...ลูกชายหัวแก้วหัวแหวนคือทั้งหมดของชีวิตแก ถ้านึกติดทหารแล้วเกิดเป็นอะไรไปซึ่งเป็นสิ่งที่แกไม่กล้าแม้กระทั่งจะคิด แต่มันอาจจะเกิดขึ้นได้จริง ๆ ก็เท่ากับว่าในชีวิตแกไม่เหลืออะไรอีกเลย ลุงหนุ่มคิดถึงปัญหาทั้งหมดที่จะเกิดขึ้นถ้านึกต้องไปเกณฑ์ทหารแล้วนึกถึงเงินห้าพันบาทซึ่งเป็นเงินจำนวนไม่น้อยทีเดียว

ลุงหนุ่มหยุดความคิดนั้นทันทีเมื่อเห็นนึกเดินมา “ได้หรือเปล่าบ้าง” ผู้เป็นพ่อถามพร้อมกับจ้องดูไซ้ที่ลูกชายถือมา

“ปลาไม่เข้าเลยพ่อ ได้แต่ปูนาสี่ห้าตัวผมปลอ่ยไปเสียแล้ว” นึกตอบพร้อมก้มขวนไซ้ไว้กับกึ่งฝรั่งหน้าบ้าน” น้ำในหนองแห้งยังเหลือแค่ตาตุ่มแล้วพ่อปลาที่ไหนมันจะเข้าไซ้”

“ก็เก็บไซ้ไว้ซะ ไว้ดักหน้าบ้านปีหน้าอีก”

4

ชายชราหนึ่งพึงเสาระเบียงเรื่อน สืบใบชุมเห็ดแล้วพ่นควันให้ล่องลอยไปตามทิศทางลมพัด ทอดสายตามองออกไปอย่างไม่มีจุดหมาย แสงจันทร์ข้างขึ้นสาดส่องไปทั่วบริเวณมองเห็นทุกสิ่งในระแวกนั้นได้ถนัดตา หริตหรือไรและจิ้งหรีดร้องประสานเสียงทำลายความเงียบสงัดของชนบทยามค่ำคืนอย่างไม่ขาดระยะ นาน ๆ จะได้ยินเสียงนกตบยุงร้องดังมาจากป่าละเมาะไกล ๆ ลึกครั้งหนึ่ง กองไฟที่ถูกก่อไว้ข้าง ๆ บันไดขึ้นนอกชานตั้งแต่หัวค่ำยังเหลืออยู่เพียงถ่านไฟแดง ๆ สามสี่ก้อนกับเศษไม้สั้น ๆ ที่เปลวไฟลามไปไม่ถึงอีกสี่ห้าท่อน แต่ก็พอมีควันออกมาโล่ยุงในบริเวณนั้นออกไปได้บ้าง ลุงหนุ่มสืบใบชุมเห็ดมวนนั้นเป็นครั้งสุดท้ายแล้วทิ้งเศษที่เหลือลงไปในกองไฟนั้นพร้อมกับถอนหายใจ

แรง ๆ เสียครั้งหนึ่ง แกลุกขึ้นไปเปิดมุ้งหยิบเอาผ้าขาวม้าผืนเก่าคร่ำคร่าซึ่งวางไว้ข้างหัวนอนมาคาดสะเอว

“จะไปไหนหรือพ่อไ้บ่าว” เสียงบ่าเอียดซึ่งลุงหนุ่มเข้าใจว่าหลับแล้วดังออกมาจากในมุ้ง

“ไปบ้านเฒ่าคง” แกตอบเสียงเบา

บ่าเอียดลุกขึ้นเปิดมุ้งออกมา “พ่อไ้บ่าวจะไปเยี่ยมของเขาจริงหรือ”

“ทำอย่างไรได้เล่า กูคิดดีแล้ว เบี้ยเราเพ็ญอยู่ที่หนึ่งแล้วเยี่ยมของเฒ่าคงอีกสี่พัน”

“สี่พันไม่ใช่เบี้ยน้อย ๆ นะพ่อไ้บ่าว”

“ช่างมันเถอะ เก็บข้าวแล้วก็กวดชายสักเกวียนสองเกวียนคงพอ ถ้าช่วยเราไม่ได้คุณสุว์ฉนก็จะเอาเบี้ยมาคืน”

“แล้วคุณสุว์ฉนจะมาวันไหนอีก” บ่าเอียดถามถึงคนที่จะให้ความช่วยเหลือ

“รอให้คุณสุว์ฉนมาได้อีกห้าวันจะถึงวันคัดเลือกแล้ว คุณสุว์ฉนไม่มากก็เป็นเรื่องอื่นไปอีก พรุ่งนี้จะเอาไปให้คุณสุว์ฉนที่บ้านในอำเภอ ถ้าไม่เจอคุณสุว์ฉนก็ฝากไว้กับจ่านอมคงไม่เป็นไร เขาเพื่อนศักัน”

“ค่อยไปบ้านเฒ่าคงพรุ่งนี้ไมตรีหรือ จะได้ไม่ต้องไปเรียกเขากลางค้ำกลางคืน” บ่าเอียดตอกความคิด

“ไปเยี่ยมเสียคืนนี้แหละไม่เป็นไรหรอก เฒ่าคงมัน

ไม่ใช่คนอื่น พรุ่งนี้จะได้ไปหาคุณสุวรรณตั้งแต่เช้า” ลุง-
 น่วมขยับผ้าขาวม้าที่คาดสะเอวให้แน่นกว่าเดิม “มึงนอน
 เอะงอไปไม่ช้า”

“ฉันไปด้วยสิ พ่อไต่บ่าวไปคนเดียวแล้วฉันจะ
 นอนหลับได้อย่างไร”

ดวงจันทร์คืนข้างขึ้นเกือบจะตกแล้ว แต่ยั้งสาด
 แสงแจ้งให้ลุงน่วมกับป้าเอียดเห็นหนทางเดินได้ถนัดคา
 บรรยากาศกลางคืนของชนบทบ้านหนองควายแหไม่น่า
 หวาดกลัวอะไรเลย แต่ในใจของลุงน่วมและป้าเอียดรู้สึก
 หวาดหวั่น รุ่มรุ่มไว้ด้วยความทุกข์ที่แสนจะหนักหน่วง
 ทั้งสองเดินอย่างรีบเร่ง อีกสักครู่คงถึงบ้านเฒ่าคง

5

วันคัดเลือกทหาร บริเวณหน้าที่ทำการ
 อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุงและที่ศาลาประชาคม
 แนนชนิดไปด้วยผู้คนที่ญาติพี่น้องของผู้คัดเลือกทหาร
 และพ่อค้าแม่ขาย ยานพาหนะทั้งรถยนต์ รถเครื่องถูก
 จอดไว้เป็นแถวเรียงรายตลอดริมรั้วว่าการอำเภอด้าน
 นอก เสียงพูดคุยของผู้คนตั้งประสานกันฟังไม่ได้ศัพท์
 ผู้คัดเลือกทหารทุกคนเมื่อผ่านการวัดสัดส่วนของร่างกาย
 และตรวจโรคแล้วก็ถูกเรียกให้ไปนั่งเข้าแถวรวมกันใน
 ศาลาประชาคม ถอดเสื้อออกหมดทุกคนเหลือแต่กางเกง
 ตัวเดียว ส่วนใหญ่หนุ่มแกงขาสั้น คนที่หนุ่มแกง
 ขายาวก็ถลกขาแกงขึ้นมาแค่เข่า ในจำนวนผู้คัดเลือก
 ทหารที่นั่งรวมกันอยู่นั้นมีพระภิกษุอยู่สี่รูป ถอดจีวร
 ออกเหลือแต่สบงผืนเดียวถลกสบงขึ้นมางูเดียวเหมือน
 แกงขาสั้น ถัดออกไปจากที่ผู้คัดเลือกทหารนั่งเป็นที่ที่
 จัดไว้สำหรับเจ้าหน้าที่คัดเลือกทหารซึ่งมีทั้งเจ้าหน้าที่
 ถือกระป๋องฉลาก เจ้าหน้าที่ประกาศชื่อผู้ที่ออกมา
 จับฉลาก และยังมีเจ้าหน้าที่แต่งชุดสีกาบข้าง ชุดพลเรือน
 นั่งอยู่อีกหลายคน ในจำนวนนั้นมีคุณสุวรรณและจำนอม
 ซึ่งแต่งชุดพลเรือนนั่งอยู่ด้วย

เจ้าหน้าที่คัดเลือกทหารเรียกชื่อผู้คัดเลือกด้วย
 เครื่องขยายเสียงทีละคน ๆ เมื่อถูกเรียกชื่อเจ้าตัวก็เดิน
 ออกจากที่นั่งไปจับฉลากในกระป๋องซึ่งเจ้าหน้าที่ถืออยู่
 กระป๋องบรรจุฉลากถูกยกขึ้นสูงระดับศีรษะของผู้จับ
 เวลาจับต้องเอื้อมมือล้วงลงไปใ้ในกระป๋อง เมื่อเจ้าหน้าที่

บอกสัญลักษณ์ของฉลากไม่ว่า “ดำ” “ทหารบก 1”
 หรือ “ทหารบก 2” ทุกครั้งจะมีเสียงโห่ของกองเชียร์
 ตามมา

“นายสมนึก คงเขียว”

เมื่อได้ยินเสียงเรียกลูกชายคนเดียวของแกดั่งขึ้น
 หัวใจลุงน่วมเต้นแรงขึ้นกว่าปกติ ป้าเอียดเนื้อตัวสั่น
 เหมือนเจ้าเข้าทรง ในขณะที่คุณสุวรรณนั่งอยู่ด้วยใบหน้า
 และท่าทางอย่างเดิมเหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น ลุงน่วม
 เหลือบไปมองคุณสุวรรณแล้วค่อยรู้สึกสนใจขึ้นมาหนึ่ง

“ดำ” เจ้าหน้าที่อ่านฉลากตะเบ็งเสียงดังเมื่อเปิด
 ฉลากของนิกออกดู เสียงโห่ของผู้คนที่ยืนอยู่รอบข้างดัง
 ขึ้นยกใหญ่ ป้าเอียดใช้ชายแขนเสื้อป้ายน้ำตาของความ
 ดีใจที่ไหลออกมา...ลุงน่วมมีความรู้สึกเหมือนกับว่าภูเขา
 เลากที่รุ่มรุ่มหวัอกแกอยู่ถูกยกออกไปทันที...คุณสุวรรณ
 เฝยยิ้มออกมาอย่างมีความสุข

6

ทั้งสามคนกลับจากอำเภอด้วยหัวใจอัน
 พองโต ลุงน่วมซื้อใบจากจากในเมืองมาสองมัดใหญ่มัด
 หนึ่งสำหรับตัวเองแกจะได้สูบใบจากเสียดที่หลังจาก
 สูบใบชุมเห็ดชมคอมาหลายวันแล้ว อีกมัดหนึ่งสำหรับ
 เฒ่าคงเพื่อนบ้านผู้มีความเอื้ออาทรพึ่งพาอาศัยกันเสมอ
 มา ป้าเอียดซื้อพลูมาหลายกำกับหมากอีกถุงใหญ่ และ
 เนื้อหมูอีกครั้งก็โลสำหรับเป็นอาหารมื้อเย็นวันนี้ซึ่งจัด
 เป็นมือพิเศษ

นิกจู๋อ้ายกลางสาดและอ้ายโหนดมาเข้าคอกให้กิน
 หญ้าในราง

“พ่อจะเอาไปไหน” เขาถามเมื่อเห็นลุงน่วม
 ปลดไซที่กึ่งฝรั่งเดินหัวออกไป

“เอาไปดัก”

“พ่อจะไปดักที่ไหน น้ำแห้งทั่วทุ่ง ในหนองก็
 น้ำแค่ตาตุ่ม”

“ก็ดักไว้แห้ง ๆ อย่างนั้นและ เมื่อจะได้สักตัว
 สองตัว”

แล้วลุงน่วมก็เดินหัวไซตรงไปยังทุ่งนากว้าง...เมื่อ
 ตะวันใกล้จะลับขอบฟ้า ●